

Отже, участь у проєктній діяльності керівників/заступників закладів освіти дає поштовх до розвитку їхньої управлінської компетентності, створює особливий педагогічний стиль у сучасному закладі освіти, навчає не лише планувати, а й підбивати підсумки, характеризувати реалізацію певного завдання, виховує активну, гнучку, креативну та мобільну особистість, що готова до співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Антонова О.Є. Науково-педагогічний супровід обдарованої особистості у діяльності Житомирської науково-педагогічної школи. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл : проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2012. 692 с.
2. Залозна С.В. Проєктні технології в школі <https://naurok.com.ua/metodika-vikoristannya-proektnih-tehnologiy-proekti-v-shkoli-288319.html> (дата звернення: 22.02.2024).
3. Колісник М.В., Манжос В.М., Пасічник Н.В. Модель методичної роботи. Завучу. Усе для роботи. 2015. №23-24. С. 4-22.
4. Копайгора М. М., Колісник М. В. Педагогічний супровід обдарованих дітей в умовах інноваційного освітнього середовища як платформа для професійної орієнтації учнівської молоді. Обдаровані діти – скарб нації : матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 276–279.
5. Лопушанська Г. Метод проєктів у контексті сучасної освіти. Завуч. 2010. №18. С.1-6.
6. Раєвська М. М. Створення сучасного виховного простору як формула успіху здобувачів початкової освіти. Крок у науку : зб. статей V Всеукр. наук. шкільної конф., 20–21 березня 2019 року. Дніпро : Акцент ПП, 2019. С. 441–445.
7. Хоружа Л. Особливості реалізації проєктної культури вчителя. Завуч 2006. №19. С. 4-14.
8. Колісник М.В., Манжос В.М., Пасічник Н.В. Проєктний менеджмент в ОЗ «Хорольська гімназія». Всеукраїнський науково-педагогічний журнал. 2023. № 3. С.44-52

МЕТОД «БІФУРКАЦІЙНОГО ВПЛИВУ» ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ А.С. МАКАРЕНКА В ПРАКТИЦІ СЬОГОДЕННЯ

*Бардінова А.О.
Полтава, Україна*

Необхідність звернення до розгляду питання щодо сутності та значення методу «біфуркаційного впливу» як засобу захисту людини, який у виховній практиці А. С. Макаренка отримав назву як метод «вибуху» або «миттєвого впливу» на виховання та мав високу ефективність, є наразі гострою через соціальну потребу захисту людини, її реабілітацію від стресових коливань, у яких опинилася людина в умовах війни на території нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що у вітчизняному та світовому науковому обігу є низка напрацювань учених, у яких творчо розкриваються різні психолого-педагогічні аспекти виховної системи А. С. Макаренка. Цінними для усвідомлення проблеми нашого дослідження вважаємо роботи науковців, педагогів-практиків, що знайшли і знаходять висвітлення у збірниках наукових праць серії «Полтавська макаренкіана» [1].

Проте дослідження питання щодо методу «біфуркаційного впливу» як особливого засобу захисту особистості від стресових коливань, що знайшов упровадження у виховній практиці А. С. Макаренка, проводилася фрагментарно. Це й обумовило доцільність наукової розвідки в цьому напрямі.

Насамперед зазначимо, що А. С. Макаренко ще у 20-ті роки ХХ століття, вивчаючи на практиці взаємовідносини у своїх колективах, обґрунтував систему виховних методів і прийомів – це ті способи і шляхи педагогічної роботи, за допомогою яких досягають виховних цілей, у своїй виховній практиці невтомно відшліфовував їх, шукав найкращих, найдоцільніших варіантів. При цьому застерігав, що немає методів завжди добрих або завжди поганих. Оцінити важливість певного методу можна лише в системі всіх інших засобів виховання і в конкретних умовах його застосування.

А. С. Макаренко був свідомий того, що методи та прийоми виховання означали й теорію, яка формувала залежність між членами колективу та між дитячим колективом і суспільством, враховуючи при цьому вікові та індивідуальні особливості кожного виховання.

У контексті останнього необхідно відзначити сенситивність вікову (від лат. *sensus* – відчуття), яка властива конкретному періоду онтогенетичного розвитку людини, особливість якого характеризується чутливістю до певного роду впливів навколишньої дійсності [3, с. 294].

При цьому, водночас сенситивні (критичні) періоди (або нормальні кризи розвитку), де формуються базові психологічні людини, співвідносяться з явищем «соціального переходу».

Сенситивні (біфуркаційні) періоди виявляються в моменти різкої зміни певного режиму життєдіяльності людини (наприклад, при стресі), а також у моменти коливання уваги (що відбувається постійно), коли людина чутлива до різноманітних зовнішніх подразників і часто стає об'єктом їхнього впливу.

Отже, суть методу «біфуркаційного впливу» полягає в тому, щоб змоделювати таку несподівану, однак значущу життєву ситуацію, в якій «об'єкт виховання» ще не був і в якій він не може використати звичну модель поведінки, що базуються на сформованих свідомих і несвідомих стереотипах реагування.

А. С. Макаренко емпіричним шляхом дійшов до усвідомлення важливості методу «біфуркаційного впливу», який у його виховній системі займає особливе місце.

Назвавши його методом «вибуху», А. С. Макаренко неодноразово застосовував його у своїй виховній практиці [2]. Відмінна риса методу «вибуху» від інших методів виховання – це несподіваність для вихованця і

високий емоційний заряд (наприклад, випадок із вихованцем Задоровим у колонії під Полтавою або перший день горьківців у Курязькій колонії тощо).

Цей метод розв'язує принаймні два завдання:

- 1) знецінити в свідомості самого вихованця його колишню позицію і показати її нікчемність, неможливість подальшого існування;
- 2) поставити вихованця перед необхідністю негайно зайняти іншу, нову позицію, показавши її безумовну перевагу, привабливість.

Метод «вибуху» своєю раптовістю позбавляє вихованця змоги відповісти в своїй звичній манері.

В цей момент розгубленості, втративши колишню впевненість у своїй позиції, вихованець, інколи й не усвідомлюючи свого кроку, приймає запропонований йому новий шлях поведінки (наприклад, доручення вихованцю С. Карабанову одержати гроші в банку).

А. С. Макаренко при цьому зауважував, що цей метод може бути дієвим, як і інші методи виховання взагалі, лише у конкретному колективі конкретного закладу, конкретній ситуації, при цьому рівень розвитку колективу, враховуючи індивідуальні особливості кожного члена колективу.

Неврахування зазначених чинників призводить до конфліктів, непорозумінь між керівником та підлеглими, незадоволеності власною працею, негативним психологічним кліматом у колективі.

Отже, аналізуючи сутність методу «біфуркаційного впливу», який займав особливе місце у виховній практиці А. С. Макаренка, доходимо висновку, що це – особливий засіб соціального регулювання захисту особливості від стресових коливань, характеризується ознаками, що визначають її захищеність, а отже – спокійне становище особистості у суспільстві.

Подальші наукові розвідки пошуку шляхів захисту людини від стресових коливань сприятимуть акцентуалізації уваги суб'єктів освітнього процесу на такому важливому аспекті як опануванні ними методом «біфуркаційного впливу».

Список використаних джерел:

1. Гриньова, М. В., Ткаченко, А. В. (2021) 30 років Міжнародній макаренківській асоціації. Матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.), 3.
2. Макаренко, А. С. (1984). О взрыве. Пед. соч. М. Педагогика, Т. 3., 457-459.
3. Подоляк, Л. Г., Юрченко, В. І. (2006). Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. К.: ТОВ «Філ-студія», с. 294.